

Теорія і практика конкретних соціологічних досліджень

ПЛАН

1. Поняття про соціологічне дослідження, його різновиди.
2. Програма соціологічного дослідження.
3. Функції соціологічних досліджень.

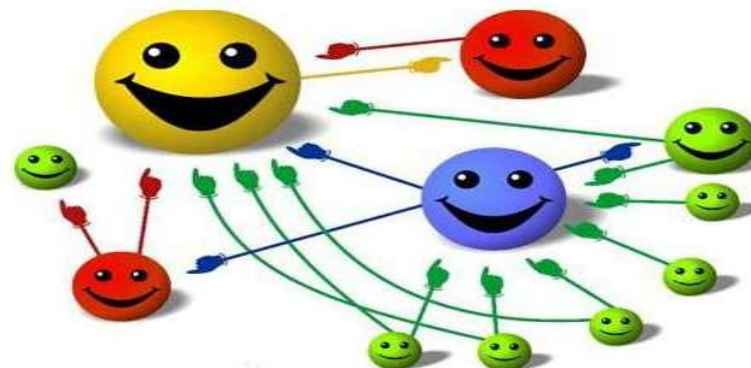

Соціологічне дослідження — це система логічно послідовних, методичних, методологічних і організаційно-технічних процедур, метою яких є одержання інформації про певне явище чи процес соціальної дійсності.

Вид соціологічного дослідження визначається характером поставлених мети й завдань, глибиною аналізу соціального процесу, залежно від затрат часу тощо.

Кодекс соціолога містить основні принципи:

- Повага до прав людини, її гідності та індивідуальності
- Професійна компетентність
- Чесність
- Професійна відповідальність
- Соціальна відповідальність

Ефективність роботи соціолога залежить від того, наскільки точно окреслені рамки дослідження.

Для цього важливо на самому початковому етапі дослідження визначитися з такими компонентами, як:

- Чітке формулювання мети чи проблеми дослідження
- Прогноз, гіпотеза і очікування від дослідження
- Географія
- Цільова аудиторія
- Переважні методи збору
- Бажані терміни отримання результатів

Об'єктом соціологічного дослідження

виступає явище або сфера соціальної дійсності, котрі є безпосередніми носіями проблемної ситуації, на яку спрямована пізнавальна діяльність.

Предметом соціологічного

дослідження є сторони, властивості, характеристики об'єкта, які підлягають безпосередньому вивченню в цьому дослідженні.

Дослідницькі методики, що можуть бути використані під час проведення соціологічного дослідження студентами:

- 📌 традиційне особисте інтерв'ю,
- 📌 особисте інтерв'ю з використанням комп'ютера,
- 📌 телефонні опитування, інтернет-опитування, поштові опитування, вуличні опитування,
- 📌 анкетування,
- 📌 трекінгові дослідження (дослідження, що спеціально розробляються під потреби замовника),
- 📌 омнібус (це анкетування, проведене за репрезентативною вибіркою на замовлення)

Значення соціологічних досліджень:

- Забезпечують нагромадження емпірично обґрунтованих знань про соціальну дійсність.
- Дозволяють одержати інформацію про окремих індивідів і спільнотях, їх потребах, інтересах, думках з приводу певних проблем.
- Створюють інформаційну базу для пізнання соціальної реальності і забезпечують здійснення соціального контролю.
- Роблять внесок у розвиток соціологічної теорії на базі виявлення нових закономірностей і тенденцій суспільного розвитку.

Розрізняють чотири варіанти стратегічного дослідження:

- *формулятивний (розвідковий)* – застосовується, коли про об'єкт дослідження є мало інформації, його метою є уточнення проблеми та формулювання гіпотези;
- *описовий*, метою якого є кількісно-якісний опис об'єкта;
- *аналітико-експериментальний*, метою є виявлення функціональних і причинових зв'язків, прогноз;
- *повторно-порівняльний* – виявлення спільного і специфічного у порівняльних об'єктах у часі.

За методами збору інформації розрізняють такі види соціологічного дослідження:

- опитування; - спостереження; - аналіз документів.

МЕТОДИ ЗБОРУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Опитування

Анкетування

Інтерв'ю

2. Експертне оцінювання
(опитування)

3. Спостереження

4. Аналіз документа

Класичний аналіз
(глибинний)

Контент-аналіз

5. Соціометрія

6. Експеримент

7. Тестування

8. Методика виміру
соціальних установок

9. Маркетинго-соціологічні
(комплексні) методики

Залежно від статистики і динаміки соціологічні дослідження бувають:

- разові;
- панельні (повторні).

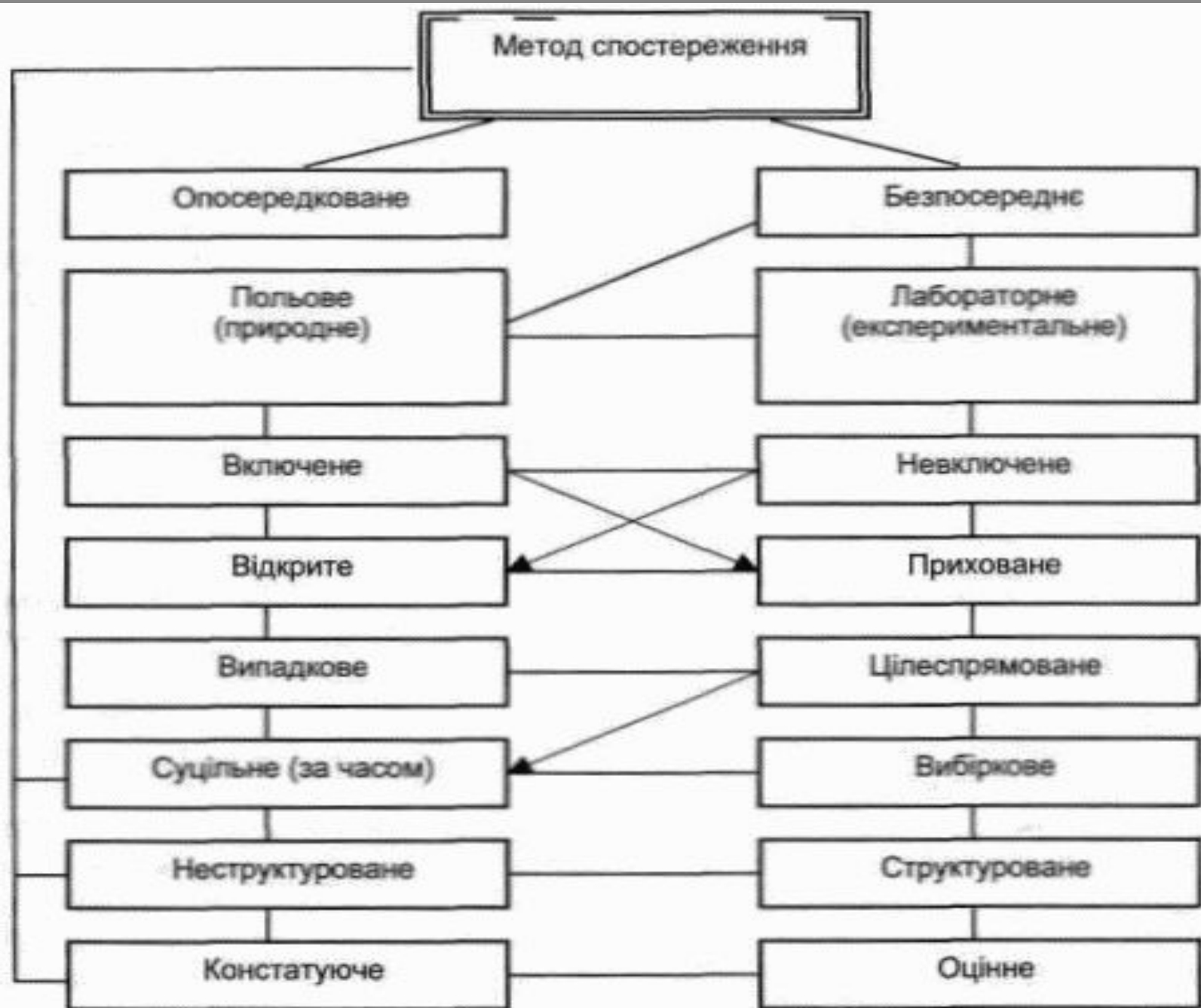
Рис. 6. Етапи соціологічного дослідження

Соціологічні дослідження поділяються на:

- 📧 *кількісні;*
- 📧 *якісні.*

- *Кількісні відповідають на питання “хто?” і “скільки?”*,
- *Якісні – “як саме?” і “чому?”*

КІЛЬКІСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Спостереження — метод дослідження, який передбачає отримання інформації шляхом безпосереднього спостереження за діями об'єкта дослідження у певних ситуаціях.

Основні види:

- 1) особисті спостереження дослідника;
- 2) спостереження з використанням технічних засобів.

Існують такі різновиди спостереження:

- *стандартизоване – нестандартизоване;*
- *включене - невключене;*
- *відкрите - інкогніто;*
- *лабораторне - польове.*

Анкетування — це перелік запитань, які ставлять особам у письмовій формі, досвід яких досліджується.

Мета анкетування — отримати достовірну інформацію.

Для цього потрібно враховувати особливості різних запитань і дотримуватися правил складання анкети.

Зразок

ЗАЯВА ПРО ВИДАЧУ ПАСПОРТА	
1. _____	(прізвище, ім'я та по батькові)
2. _____	3. _____ (місце народження)
(дата народження)	
4. _____	(стать)
5. _____	(сімейний стан — одружений/розлучений, з ким (прізвище, ім'я та по батькові),
	коли і яким органом зареєстровано шлюб / розірвання шлюбу, номер актового запису цивільного стану)
6. _____	(прізвища, імена та по батькові батьків)
7. _____	(місце проживання)
Місце для фотокартки заявника віком від 16 до 25 років	8. Прошу видати/замінити паспорт у зв'язку з _____ (причини)
	_____ 20__ року _____ (підпис)
	9. Правильність заповнення перевірено, підпис громадянина _____ підтверджую
	_____ (прізвище)
	(підпис, прізвище та ініціали працівника територіального підрозділу)
12. Паспорт одержав _____	Паспорт видати на підставі _____
(підпис)	
_____ 20__ року	10. Паспорт серії № _____ оформлено _____ 20__ року _____ (орган, що видав паспорт)
	_____ працівником _____ (підпис, прізвище, ініціали)
Примітка. Причина невчинення особою підпису зазначається у графі 12.	11. Підстави і правильність оформлення паспорта перевірено, паспорт підписано _____ (підпис, прізвище, ініціали посадової особи)

Поштове опитування – різновид анкетування, який розглядається як ефективний прийом збирання первинної інформації.

Метод полягає у розсиланні анкет і отриманні на них відповідей поштою.

- **Переваги** – відносно помірна вартість і простота організації (немає потреби у підборі великої кількості опитувачів, можливість вибору респондентом зручного часу заповнення анкет).

- **Недоліки** – неповне повернення анкет:
не всі респонденти заповнюють анкети і відсилають їх дослідникам, заповнені анкети часто не відображають всієї повноти картини.

Процедура соціометричного опитування

- визначення проблеми вибору об'єкта дослідження, ознайомлення з величиною і різними соціально-демографічними характеристиками групи;
- входження дослідника в прямий контакт з членами колективу і виваву довіри до себе, а також з встановлення змісту соціометричних тестів;
- власне опитування (інструктування респондентів, роздача соціометричних карток, заповнення їх респондентами, збір карток);
- обробки інформації і представлення її в аналітичному вигляді;
- формулювання висновків і рекомендацій

Телефонне опитування.

Переваги методу у швидкості проведення дослідження, низька вартість, оперативність.

Недоліки – часове обмеження інтерв'ю (воно не повинно перевищувати більше 15 хв.), а також потреба залучення спеціально навчених інтерв'юерів, витрата тимчасових або грошових ресурсів на їх інструктаж.

Телефонне опитування може використовуватися ефективно для певної групи – як правило, це пенсіонери, домогосподарки, які широко використовують телефон як засіб спілкування.

Телефонный опрос, проведенный утром 1 января, дал следующие результаты:

- 2% опрошенных ответили «Да!»
- 3% - «Алло?»
- 95 % затруднились что-либо ответить..

Аtkritka.com

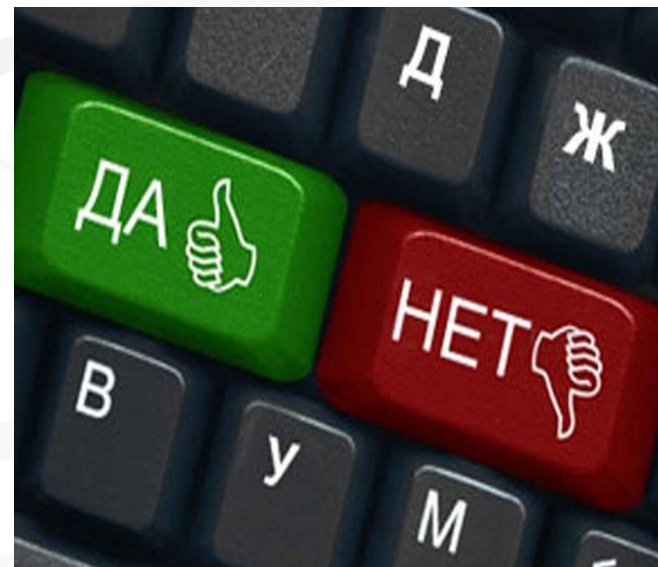

Онлайн - опитування – набув популярності, на багатьох інтернет-сайтах є своя міні-анкета.

ONLINE-ОПРОС

Перевага – швидке отримання інформації, проста і зручна для учасника форма анкетування – респондент може відповісти на запитання у будь-який зручний для себе час.

Недолік – відсутність особистого контакту з респондентом, що не дає можливості варіювати характер запитань.

Контент-аналіз – перевід у кількісні показники текстової фонетичної інформації.

Суть методу полягає в тому, щоб знайти такі ознаки, що відносно легко підраховуються які б відбивали певні суттєві сторони його змісту (наприклад, частота вживання певних термінів).

Тоді якісні параметри змісту можна

співставляти, порівнювати, піддавати точним обчислювальним операціям.

Види соціологічного дослідження

За масштабом	За головною метою	За частотою проведення	За завданнями (за глибиною кількісного аналізу)
✓ Міжнародні ✓ Загальнонаціональні ✓ Регіональні ✓ Галузеві ✓ Локальні	• Фундаментальні (розробляють висновки про універсальні зв'язки і процеси безвідносно до емпіричного матеріалу, який використовується). • Прикладні (результати використовуються на практиці, для вирішення вузького кола практичних проблем).	1. Разові (дають інформацію про стан об'єкта, кількісні та якісні характеристики в момент його вивчення, інформацію називають статичною). 2. Повторювальні: 2.1. Панельні (одні й ті самі люди через однакові інтервали в часі за умов здійснення певного заходу). 2.2. Лонгітюдні (дослідження протягом ряду років з урахуванням генези сукупності, що вивчається, певної стадії розвитку) 2.3. Трендові (історичні та когортні).	❖ Розвідувальні (пілотажні, зондажні) (додаткова інформація про об'єкт, уточнення гіпотез, завдань, визначаються межі сукупності, можливі труднощі, інструментарій). ❖ Описові (передбачають систематичний кількісно-якісний опис об'єкта, закінчуються класифікацією емпіричних даних, що належать до структури об'єкта). ❖ Аналітичні (експеримент — різновид) (мета — не лише класифікувати, описати об'єкт, а й розкрити причини, які викликають певне явище і обумовлюють його характер, тенденції, суперечності).

ЯКІСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метод фокус-групи – полягає у проведенні спрямованого інтерв'ю у групі з 8-10 чоловік з визначено заданими параметрами відповідно до мети дослідження.

Найчастіше застосовується.

Сенс методу полягає в ефекті, що створюється ситуацією групового обговорення.

У груповій дискусії знімаються захисні і психологічні бар'єри.

Глибинне інтерв'ю – полягає у
Послідовному опитуванні
кваліфікованим інтерв'юером
респондента.

Респонденту ставлять запитання
за досліджуваною темою у довільній
формі на зразок:

“Чому Ви так відповіли?”,

“Чи можете Ви обґрунтувати свою думку?”,

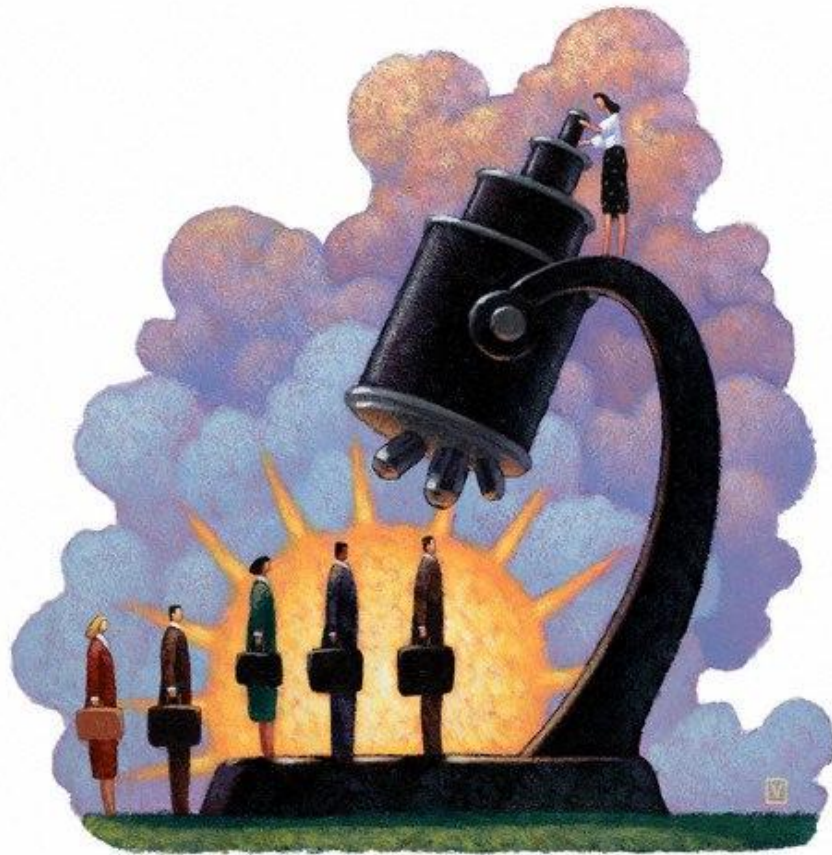
“Чи можете Ви навести якісь особливі аргументи?”.

Тривалість одного глибинного інтерв'ю – **20-40** хвилин
(залежно від тематики).

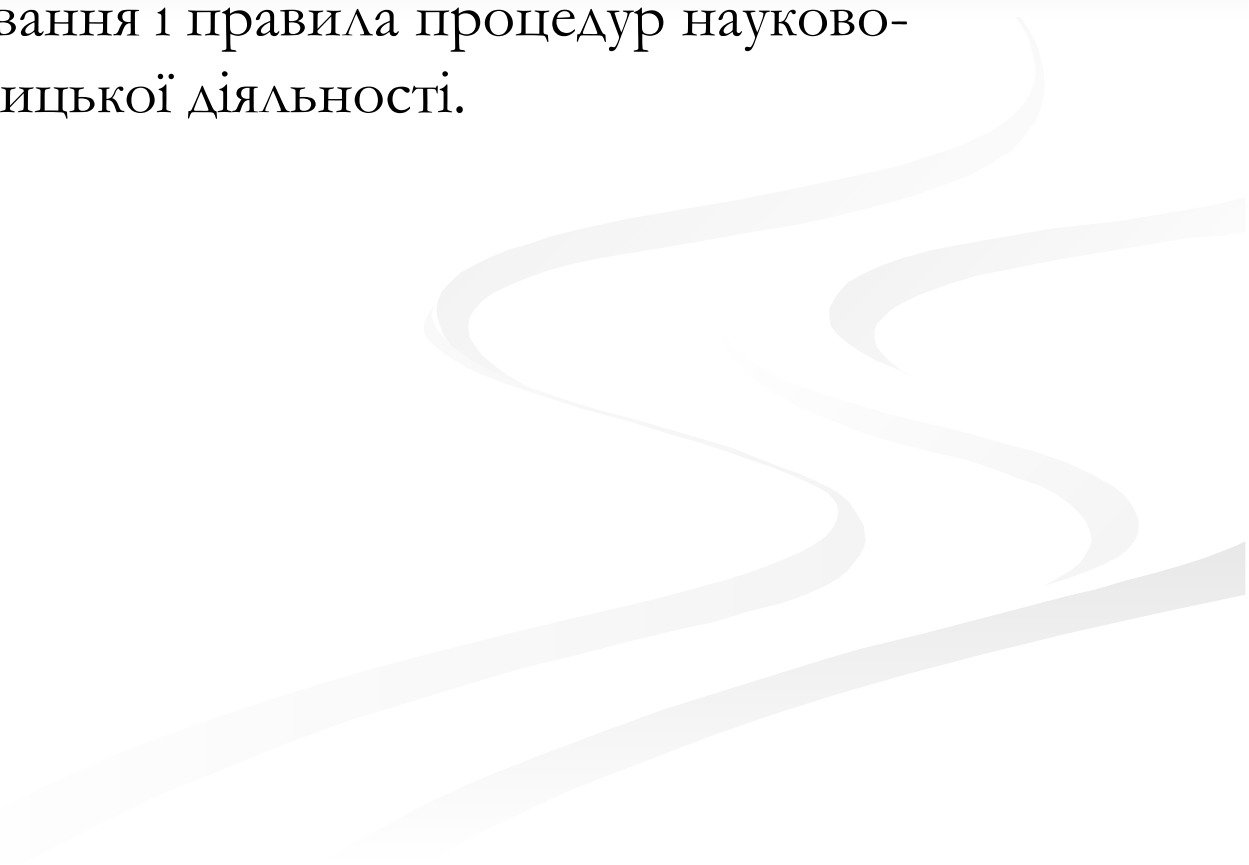

Проведення соціологічного дослідження включає чотири етапи:

- 1) підготовку дослідження;
- 2) збір первинної соціологічної інформації;
- 3) підготовка зібраної інформації до обробки та її обробка;
- 4) аналіз обробленої інформації та підготовка звіту за результатами дослідження, висновки і рекомендації.

2. Програма соціологічного дослідження – це викладення загальної концепції дослідницького проекту, яка являє собою поетапне програмування і правила процедур науково-практичної дослідницької діяльності.

The background of the slide features several light gray, wavy, horizontal lines that sweep across the lower half of the image, adding a modern, fluid aesthetic to the presentation.

Таблиця 4.1.

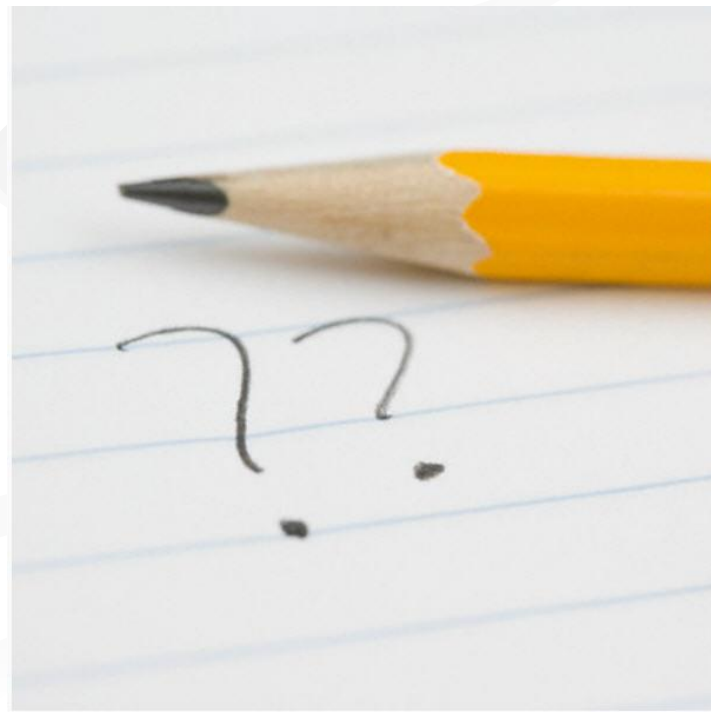
Формальні методи збирання інформації у паблік рілейшнз

№п/п	Метод	Характеристика методу
1	Аналіз вторинної інформації.	До таких досліджень відноситься обробка вторинної інформації щодо стану ринку, громадської думки, засобів масової інформації, яку можна отримати у комерційних організаціях, державних установах, громадських організаціях, в Інтернет тощо.
2	Кейси (Case Studies)	Кейси можуть використовуватися систематично, оскільки включають формальне дослідження найбільш успішних практик, корисне для порівняння і застосування на практиці ефективних стратегій. Кейси можна розробити власноруч і запропонувати активним представникам цільових аудиторій їх вирішити, а можна зібрати ті, які були розроблені іншими компаніями і із них обрати для себе оптимальне рішення певної проблеми.
3	Методи перевірки читабельності тексту.	Створений текст ПР-повідомлення аналізують на предмет зрозумілості цільовій аудиторії. Для цього використовуються різні методи: індекс Ганнінга, формула читабельності тексту Флеша та інші. Вони дуже прості в застосуванні, можуть використовуватися навіть людьми, що не мають особливих навичок, і безкоштовні.
4	Методи попереднього тестування	Такі методи використовуються для попереднього визначення реакції цільової аудиторії на розроблені ПР-акції.

- Програма конкретно-соціологічного дослідження має відповідати певним вимогам:
- - **ясність і точність програми** – усі її положення повинні бути чіткі, а елементи – продумані відповідно до логіки дослідження і ясно сформульовані;
- - **логічна послідовність** усіх ланок програми;
- - **гнучкість програми** – можливість при появі нових, непередбачених обставин вносити в них корективи.

Програма соціологічного дослідження виконує такі функції:

- **теоретико-методологічну**, яка дозволяє визначити наукову проблему та підготувати базу для її вирішення;
- **методичну** – дозволяє накреслити способи збору даних;
- **організаційну** – дозволяє спланувати діяльність дослідника на всіх етапах роботи.

Програма соціологічного дослідження складається з теоретичної та процедурно-методичної частин.

Теоретична частина програми включає в себе вирішення таких питань:

- *постановку дослідницької проблеми;*
- *визначення предмета і об'єкта дослідження;*
- *визначення мети дослідження;*
- *визначення і інтерпретацію основних понять;*
- *формулювання гіпотез та завдань дослідження.*

Гіпотеза

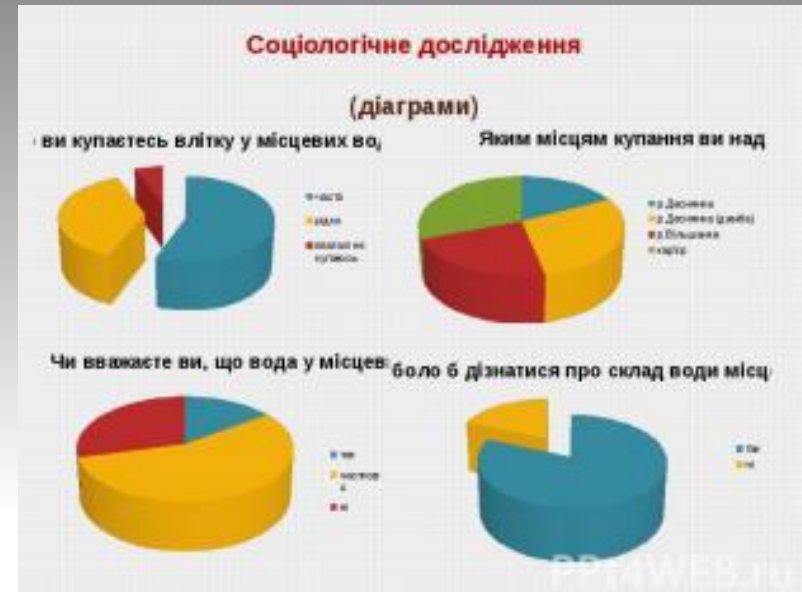
в конкретно-соціологічному
дослідженні — це наукове
припущення,

- 1) яке висувають для можливого
пояснення соціальних фактів, явищ і
процесів,
- 2) яке треба підтвердити або
спростувати.

Процедурно-методична частина – це визначення:

- 1) методів збору, аналізу і обробки інформації;
- 2) інструментарію для збору соціологічних даних;
- 3) методики і техніки соціологічного дослідження.

- Метод – це система правил теоретичної і практичної діяльності, розроблених суб'єктом на базі закономірностей досліджуваного об'єкта.
- Інструментарій – набір спеціально розроблених документів методичного характеру, пристосованих до соціологічних методів, з допомогою яких забезпечується збір інформації.
- Техніка – організовані прийоми для ефективного використання методів.
- Документ – спеціально створений предмет для передачі і зберігання інформації, зафіксованої в тексті, плівці, дискеті.

3. ФУНКЦІЇ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

1. **Інформаційна функція** – соціологічні дослідження здатні на науковій основі збирати, аналізувати і передавати інформацію про соціальні процеси.
2. **Діагностична функція** – на основі соціологічних досліджень ставить соціальний діагноз, що є необхідним при прийнятті рішень.
3. **Прогностична функція** – на основі вивчення і аналізу ситуацій передбачає способи і напрямки їхнього розгортання.
4. **Контрольна функція** – дозволяє відслідковувати хід реалізації стратегії керування, реакцію на неї об'єкта.
5. **Експертна функція** – функція соціологічної експертизи, дозволяє оцінювати ступінь прийнятності, адекватності і реалізованості управлінських рішень і проектів.
6. **Соціально-технологічна функція** – пов'язана з можливістю розробок різних соціальних технологій, моделей соціальних структур, організацій і ситуацій.

ЗАГАЛЬНА
СОЦІОЛОГІЧНА
ТЕОРІЯ

СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛО-
ГІЧНІ ТЕОРІЇ,
ЯКІ ВИВЧАЮТЬ ОКРЕМІ
СПІЛЬНОТИ

СОЦІОЛОГІЯ МІСТА
СОЦІОЛОГІЯ СЕЛА
ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛО-
ГІЧНІ ТЕОРІЇ, ЯКІ
ВИВЧАЮТЬ ЖИТТЄ-
ДІЯЛЬНІСТЬ СПІЛЬНОТ В
ОКРЕМИХ СФЕРАХ

СОЦІОЛОГІЯ ПОБУТУ
СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ
ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ
СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛО-
ГІЧНІ ТЕОРІЇ, ЯКІ
ВИВЧАЮТЬ ОКРЕМІ
ЕЛЕМЕНТИ СОЦІАЛЬ-
НОГО МЕХАНІЗМУ

СОЦІОЛОГІЯ
АКТИВНОСТІ
СОЦІОЛОГІЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ
СОЦІОЛОГІЯ
СОЦ. КОНТРОЛЮ

ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ТЕХНІКА
КОНКРЕТНО-СОЦІОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ

Дякую всім за увагу

